

Utkast på lydelse, landskapslag (:) om klientavgifter inom socialvården

(1) § Tillämpningsområde

I denna lag regleras grunderna för de klientavgifter som kommuner och kommunalförbund kan ta ut.

(2) § Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *klient* en person eller flera personer som använder socialvård,
- 2) *familj* personer som lever i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden samt deras minderåriga barn som bor i samma hushåll,
- 3) *vård dag* den dag då en person har tagits in för institutionsvård, vårddygnet därefter och den dag då personen i fråga lämnar institutionen,

(3) § Serviceavgift

För kommunala socialvårdstjänster kan en avgift uppbäras hos den som använder servicen, om inte något annat stadgas genom lag. Avgiften får uppbäras enligt användarens betalningsförmåga.

(4) § Högsta avgift

Den avgift som tas ut för servicen får vara högst lika stor som kostnaderna för serviceproduktionen.

(5) § Uttag av avgift

Kommunen eller kommunalförbundet ska ge klienten en faktura som motsvarar avgiftsbeslutet. Av fakturan ska åtminstone följande uppgifter framgå:

- 1) fakturans datum,
- 2) den klient av vilken avgiften tas ut,
- 3) den service för vilken avgiften tas ut,
- 4) avgiftens storlek och avgiftsgrunden,
- 5) den offentliga eller privata serviceproducent som tillhandahållit den service för vilken avgiften tas ut,
- 6) namnet på och kontaktuppgifterna till den aktör av vilken klienten vid behov kan begära ytterligare upplysningar om fakturan,
- 7) uppgifter om huruvida den avgift som tas ut ska räknas in i det i (9) § avsedda avgiftstaket; om avgiften ska räknas in i avgiftstaket, ska det på fakturan dessutom finnas uppgift om att klienten själv måste kontrollera när avgiftstaket har nåtts.

Till andra fakturor än fakturor med anledning av beslut som avses i (6) § ska det fogas en anvisning om rättelseyrkande.

När avgifter tas ut ska klientens integritetsskydd och personliga trygghet beaktas.

(6) § Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

Kommunen eller kommunalförbundet ska ge klienten ett beslut om en avgift som bestäms enligt dennes betalningsförmåga. Av beslutet ska åtminstone följande uppgifter framgå:

- 1) den tjänsteinnehavare som fattat beslutet samt tidpunkten för beslutet,
- 2) den klient som beslutet direkt avser,
- 3) den service som beslutet gäller,
- 4) storleken på den avgift som tas ut för servicen samt avgiftsgrunden,
- 5) namnet på och kontaktuppgifterna till den person av vilken klienten vid behov kan begära ytterligare upplysningar om beslutet.

Till beslutet ska det fogas en anvisning om rättelseyrkande.

(7) § Avgift för oanvänd service

Om en klient eller klientens företrädare har bokat en kortvarig vårdplats eller boendeserviceplats inom socialvården, och klienten utan godtagbart skäl och utan att ha avbokat platsen inte har kommit till enheten i fråga vid bokad tid, får kommunen eller kommunalförbundet av klienten ta ut högst 51,50 euro. Avgiften får emellertid tas ut endast om uttaget av avgiften inte ska anses oskäligt och kommunen eller kommunalförbundet i samband med bokningen har meddelat att en i denna paragraf avsedd avgift kan komma att tas ut samt gett anvisningar om hur platsen kan avbokas på förhand. Uppgifter om uttag av avgift samt om avbokning av plats ska lämnas så att klienten tillräckligt väl förstår innehållet i dem. Avgift får inte tas ut hos klienter under 18 år.

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska också tillämpas när en kommun eller kommunalförbundet på en klients eller dennes företrädares initiativ har bokat en kortvarig vårdplats eller boendeserviceplats för klienten. Härvid förutsätter uttaget av avgift dessutom att det i 1 mom. avsedda meddelandet och anvisningarna lämnas skriftligen och att klienten eller dennes företrädare får en påminnelse om den bokade platsen.

Det i 1 mom. avsedda eurobeloppet ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(8) § Avgiftsfri socialservice

Avgiftsfria är följande former av socialservice

1) i landskapslagen (2020:12) om socialvård; socialt arbete enligt 14 § 1 mom. 1 punkten, social handledning enligt momentets 2 punkt, social rehabilitering enligt momentets 3 punkt, familjearbete enligt momentets 4 punkt, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor enligt momentets 12 punkt, övervakning av umgänge mellan barn och förälder enligt momentets 13 punkt, stöttat umgänge och övervakade byten enligt 27 § samt verksamhet i sysselsättningssyfte för personer med funktionsnedsättning och arbetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning, med undantag för transporter och måltider, enligt 70 och 71 §§.

2) specialomsorger enligt lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977), vilken gäller med stöd av landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och transport enligt 39 § i lagen; för uppehälle för en person med intellektuell funktionsnedsättning kan dock uppbäras en avgift fränsett partiellt uppehälle för barn som inte fyllt 16 år,

3) vård av barn och unga personer enligt barnskyddslagen (FFS 417/2007) vilken gäller med stöd av landskapslag (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen,

4) service enligt 8 § 1 mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987), vilken gäller med stöd av landskapslag (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp, dagverksamhet med undantag för transporter och måltider, personlig assistans samt specialservice i anslutning till serviceboende enligt paragrafens 2 mom. och undersökningar enligt lagens 11 §; för specialkostnaderna för serviceboende och för personlig assistans kan dock en avgift tas ut, om personen med funktionsnedsättning får ersättning för dem med stöd av någon annan lag än lagen om service och stöd på grund av handikapp,

5) poliklinisk missbrukarvård,

6) den service som kommunen ska tillhandahålla enligt äktenskapslagen (FFS 234/1929), faderskapslag (FFS 11/2015), adoptionslag (FFS 22/2012), lag om underhåll för barn (FFS 704/1975), lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt (FFS 361/1983) samt lag om underhållsstöd (FFS 580/2008) vilken tillämpas genom landskapslag (2009:7) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om underhållsstöd, samt

7) handlingar som har getts till en person i ärenden som gäller hans socialvård.

(9) § Avgiftstak

I syfte att förhindra en oskäligt stor avgiftsbörda ska det finnas ett maximibelopp på 300 euro (*avgiftstak*) för de kostnader som klientavgifterna under ett kalenderår förorsakar den som använder servicen. Sedan avgiftstaket har nåtts är de tjänster taket gäller avgiftsfria till slutet av kalenderåret. Vid kortvarig institutionsvård är det dock möjligt att uppbära en avgift för klientens uppehälle även efter det avgiftstaket har nåtts.

När det sammanlagda beloppet av de avgifter som uppburits hos klienten räknas ut, beaktas avgifter som under kalenderåret uppburits för dag- och nattvård, rehabilitering eller kortvarig institutionsvård inom socialvården. Avgifter som uppburits för tjänster som utnyttjats av ett barn under 18 år beaktas tillsammans med de avgifter föräldrarna eller någon annan vårdnadshavare har betalat. Tjänsterna är då i enlighet med 1 mom. avgiftsfria för alla dem vars avgifter beaktas tillsammans. Hos barn under 18 år får inte ens avgift för uppehälle uppbäras.

Om klienten under kalenderåret har betalat mera än 300 euro i avgifter för tjänster som ingår i avgiftstaket, har han eller hon rätt att få tillbaka de avgifter som betalats till för högt belopp. Om krav på återbetalning av de avgifter som betalats till för högt belopp inte har ställts före utgången av kalenderåret efter det år då gränsen 300 euro överskridits, går klienten miste om sin rätt till återbetalning. Om det på grund av en myndighets eller ett försäkringsbolags beslut eller på grund av ändringssökande blir klart först efter uppföljningsåret för avgiftstaket om avgifterna ingår i avgiftstaket eller inte, ska kravet på återbetalning av avgifter som betalats till ett för högt belopp ställas inom ett år från det beslutet har meddelats eller beslut med anledning av besvär har vunnit laga kraft.

Vid uträkning av avgiftstaket enligt (9) § beaktas inte

- 1) avgifter som ersätts med stöd av lag om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (FFS 459/2015), lag om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (FFS 873/2015), lagen om skada, ådragen i militärtjänst (FFS 404/1948), Trafikförsäkringslag (FFS 460/2016) eller patientförsäkringslag (FFS 948/2019) eller avgifter för vård som ersätts med stöd av en motsvarande tidigare lag,
- 2) avgifter för vilkas betalning klienten har fått utkomststöd,
- 3) avgifter som uppbärs av dem som avses i (32) §.

När avgiftstaket har överskridits får i kortvarig institutionsvård tas ut högst 22,80 euro per vård dag.

Klienten ska visa att det avgiftstak som avses i (9) § har överskridits. Klienten ska ges ett uppföljningskort med hjälp av vilket avgifterna följs upp. När avgiftstaket har överskridits ska ett intyg om detta utfärdas för klienten. Intyget kan utfärdas av sådan verksamhetsenhet i kommunen eller kommunalförbundet som tillhandahåller tjänster som omfattas av avgiftstaket. För att få intyget ska klienten vid behov visa upp verifikationer i original på avgifter som betalats för tjänster som tillhandahållits klienten själv eller minderåriga barn som klienten försörjer.

Avgiftstaket i euro i 1 mom. och beloppet i 5 mom. ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet i 1 mom. ska avrundas till närmaste euro och det indexjusterade beloppet i 6 mom. ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade beloppen träder i kraft den 1 januari året efter justeringsåret.

(10) § Tjänster under närståendevårdares ledighet

För tjänster som kommunen eller kommunalförbundet tillhandahåller en vårdbehövande under närståendevårdarens lediga dagar enligt 4 § 1 mom. i lagen om stöd för närståendevård (FFS 937/2005), vilken gäller med stöd av landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riks författningar om socialvård och som ersätter den vård och omsorg som närståendevårdaren ger kan det bestämmas att den vårdbehövande ska betala en avgift på högst 11,60 euro per dag utan hinder av vad som bestäms någon annanstans i lag eller förordning om avgiftsbelopp.

På avgifter som tas ut för i 1 mom. avsedda tjänster tillämpas dock de bestämmelser i lag och förordning enligt vilka en tjänst helt eller delvis är avgiftsfri. Dessa avgifter ingår dock inte i avgiftstaket i enlighet med (9) §.

Den i 1 mom. avsedda avgiften ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(11) § Tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående

Vad som i (10) § föreskrivs om avgift för tjänster under närståendevårdares ledighet tillämpas också på den avgift som tas ut för de tjänster som ska ordnas under den i 28 § 1 mom. i landskapslag (2020:12) om socialvård avsedda ledigheten för personer som vårdar en anhörig eller närstående.

(12) § Avgifter inom barnskyddet

Med avvikelse från (8) § 3 punkten kan för ersättande av kostnaderna för familje- eller anstaltsvård eller boendeservice som enligt barnskyddslagen har getts ett barn i form av stödåtgärd inom den öppna vården, vård utom hemmet eller eftervård, då det är motiverat med beaktande av de berörda personernas utkomstmöjligheter och vårdsynpunkter, hos barnets föräldrar uppbäras en avgift som får vara högst lika stor som det underhållsbidrag som bestäms med stöd av 1–3 §§ lagen om underhåll för barn (FFS 704/1975).

Kommunen eller kommunalförbundet kan utan att fastställa avgiften uppbära och lyfta underhållsbidrag till barnet för den tid barnet får familje- eller anstaltsvård eller boendeservice som avses ovan samt använda bidragen för att ersätta kostnaderna för familje- eller anstaltsvården eller boendeservicen.

För ersättande av kostnaderna för familje- eller anstaltsvård eller boendeservice som avses i barnskyddslagen kan med avvikelse från (8) § 3 punkten uppbäras en skälig avgift som ska betalas med barnets eller den unga personens övriga inkomster, ersättningar eller fordringar enligt (33) §.

Den avgift som enligt (12) § 1 mom. tas ut hos föräldrarna för familjevård, anstaltsvård eller boendeservice som enligt barnskyddslagen har getts ett barn i form av vård utom hemmet, stödåtgärd inom den öppna vården eller eftervård fördelas mellan föräldrarna enligt deras betalningsförmåga.

Den avgift som tas ut av barnets eller den unga personens inkomster enligt (12) § 2 och 3 mom. för familjevård, anstaltsvård eller boendeservice som enligt barnskyddslagen har getts i form av stödåtgärd inom den öppna vården, vård utom hemmet eller eftervård får uppgå till högst 1 860,20 euro i månaden. Avgiften får dock inte överstiga kostnaderna för att producera servicen.

Det i 5 mom. avsedda eurobeloppet ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(13) § Uppehälle som hänför sig till specialomsorger om personer med intellektuell funktionsnedsättning

För fullt uppehälle enligt lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977) vilken gäller med stöd av landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda kan uppbäras en avgift vid kortvarig institutionsvård så som bestäms i (15) § och vid långvarig institutionsvård så som bestäms i (18) §.

(14) § Avgifter för rehabilitering inom specialomsorger om personer med intellektuell funktionsnedsättning

För rehabilitering som ges såsom specialomsorger om personer med intellektuell funktionsnedsättning kan högst 17,10 euro per vård dag tas ut.

Den i 1 mom. avsedda avgiften ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(15) § Kortvarig institutionsvård

Hos den som är i kortvarig institutionsvård kan tas ut högst 49,60 euro per vård dag för kortvarig institutionsvård.

Per kalenderdygn får tas ut vård dagsavgift endast en gång. Om klienten flyttas direkt till en annan institution får den remitterande institutionen inte ta ut avgift för den dag då klienten flyttas.

Den i 1 mom. avsedda avgiften ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(16) § Avgifter för dag- och nattvård

Om det från vård synpunkt är ändamålsenligt att någon vårdas vid en institution inom socialvården eller någon annan verksamhetsenhet antingen endast om dagen (dagvård) eller endast om natten (nattvård), kan hos honom eller henne tas ut högst 22,80 euro per dygn i stället för den avgift som anges i (15) §.

Den avgift som anges i 1 mom. får inte uppbäras för vård som givits vid en verksamhetsenhet för specialomsorger enligt lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977), vilken gäller med stöd av landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda och för poliklinisk missbrukarvård.

Den i 1 mom. avsedda avgiften ska justeras vartannat år utifrån förändringen i det konsumentprisindex för Åland som fastställs av Ålands statistik- och utredningsbyrå och som ägde rum kalenderåret före justeringsåret. Beräkningen ska göras utifrån den förändring i konsumentprisindexet som ägt rum från

oktober till oktober. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste 0,1 euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(17) § Långvarig institutionsvård och långvarig familjevård

Kommunen eller kommunalförbundet får ta ut en avgift enligt (18) § för

1) familjevård som avses i 1a § 1 mom. i landskapslag (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen och professionell familjevård, om servicen beräknas pågå i minst tre månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst tre månader (*långvarig familjevård*); avgift enligt (18) § i denna lag får emellertid inte tas ut för familjevård som getts med stöd av barnskyddslagen (FFS 417/2007), vilken gäller med stöd av landskapslag (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977), vilken gäller med stöd av landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda eller lagen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987), vilken gäller med stöd av landskapslag (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp,

2) för socialvårdstjänster dygnet runt som getts på en institution som avses i 22 § i landskapslag (2020:12) om socialvård, om servicen beräknas pågå i minst tre månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst tre månader (*långvarig institutionsvård*); avgift enligt (18) § i denna lag får emellertid inte tas ut för rehabilitering som avses i 2 § 3 punkten i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977), vilken gäller med stöd av landskapslag (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda eller för anstaltsvård som avses i 57 § i barnskyddslagen (FFS 417/2007), vilken gäller med stöd av landskapslag (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen.

(18) § Grunderna för avgifter som tas ut för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård

Hos personer i långvarig institutionsvård och långvarig familjevård tas ut en avgift som bestäms enligt betalningsförmågan. Avgiften kan uppgå till högst 85 procent av klientens månadsinkomster enligt denna lag, om inte något annat bestäms i denna lag. Avgiften får dock vara högst så stor att den som får långvarig institutionsvård månatligen till sitt förfogande har minst 112 euro och den som får långvarig familjevård månatligen till sitt förfogande har minst 167 euro.

Om den som är i långvarig institutionsvård och långvarig familjevård omedelbart innan institutionsvården och familjevården inlemts har levt i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden och klientens månadsinkomster är större än makens månadsinkomster, bestäms avgiften på basis av makarnas sammanräknade månadsinkomster. Den avgift som tas ut hos en person i långvarig institutionsvård och långvarig familjevård kan uppgå till högst 42,5 procent av de på ovan nämnda grunder sammanräknade månadsinkomsterna. Den som får institutionsvård ska dock till sitt förfogande ha minst 112 euro i månaden och den som får familjevård ska till sitt förfogande ha minst 167 euro. Om båda de makar som avses i detta moment är i långvarig institutionsvård och långvarig familjevård, bestäms avgiften dock enligt vad som anges i 1 mom.

Det minimibelopp i euro som avses i 1 och 2 mom. och som ska stå till en persons förfogande ska justeras vartannat år utifrån förändringen i arbetspensionsindexet enligt 98 § i lagen om pension för arbetstagare (FFS 395/2006). Som grund används det poängtal för arbetspensionsindex som har fastställts för justeringsåret för

tillämpning av 98 § i lagen om pension för arbetstagare. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft den 1 januari året efter justeringsåret.

(19) § Faktorer som ska beaktas vid bestämmande av betalningsförmågan

Utan hinder av någon annan lag kan vid bedömning av betalningsförmåga och vid bestämmande av avgift, enligt vad som närmare bestäms i denna lag, beaktas att den som saken gäller lever i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden, att det finns minderåriga barn i samma hushåll, andra av personens faktiska familjeförhållanden beroende faktorer som påverkar personens betalningsförmåga samt den underhållsskyldighet som avses i lagen om underhåll för barn (FFS 704/1975).

När storleken av en avgift som ska fastställas enligt betalningsförmågan bestäms ska inkomsterna hos de personer som använt servicen beaktas så som närmare bestäms i denna lag.

Innan avgiften för långvarig institutionsvård bestäms ska den myndighet som beslutar om avgiften utreda om klienten innan institutionsvården inletts har levt i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande eller om klienten har minderåriga barn vars underhåll har varit helt eller delvis beroende av klientens inkomster. I utredningen ska även beaktas vad som i 3 § 2 mom. lagen om underhåll för barn (FFS 704/1975) bestäms om föräldrarnas ansvar för kostnaderna för barnets utbildning efter det att barnet fyllt 18 år. På basis av utredningen ska avgiften med beaktande av (18) § bestämmas så att underhållet av personen som har levt i gemensamt hushåll med den som ska vårdas och de minderåriga barnen samt rätten för den som fyllt 18 år att av sina föräldrar få understöd för sina utbildningsutgifter kan tryggas på behörigt sätt.

(20) § Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarig institutionsvård och för långvarig familjevård

Såsom i (18) § avsedda månadsinkomster ska beaktas klientens fortlöpande eller årligen återkommande inkomster efter förskottsinnehållning och förskottsbetalning minskat med kostnaderna för inkomstens förvärvande och skattefria inkomster samt i (25) § avsedd kalkylerad inkomst av skog. Om avgiften bestäms i enlighet med (18) § 2 mom. på basis av klientens och makens eller sambons sammanräknade månadsinkomster, beaktas som månadsinkomst dessutom makens eller sambons motsvarande inkomster.

Som inkomst beaktas inte skattefria sociala förmåner enligt 92 § i inkomstskattelagen (FFS 1535/1992) med undantag för handikappbidrag och vårdbidrag för pensionstagare. Det veteranstillägg som betalas ut som en del av vårdbidraget för pensionstagare beaktas inte som inkomst. Sådant underhåll för barn som avses i 4 § i lagen om underhåll för barn (FFS 704/1975) beaktas inte heller som inkomst.

Fortlöpande eller årligen återkommande understöd och hederspris beaktas som inkomst till den del de utgör skattepliktig inkomst enligt 82 § 2 mom. i inkomstskattelagen.

Om klientens eller dennes makes eller sambos inkomster varierar, beaktas som månadsinkomst den genomsnittliga månadsinkomsten under de 12 föregående månaderna.

(21) § Avdrag från inkomsterna vid bestämmande av avgift för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård

Innan den avgift som tas ut för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård bestäms ska från månadsinkomsterna för en i (20) § 1 mom. avsedd person dras av

- 1) de fastställda underhållsbidrag som ska betalas av personen,
- 2) andra motsvarande kostnader som följer av personens faktiska familjeförhållanden, samt
- 3) förmån som av personen ska betalas i pengar och som i samband med överlåtelse av en fastighet har förbehållits för viss tid eller på livstid.

Avdrag enligt 1 mom. 1 punkten görs dock inte, om den som är mottagare av underhållsbidraget är make till den som betalar underhållsbidraget och makarna har levt i gemensamt hushåll omedelbart innan familjevården och institutionsvården inleddes.

(22) § Avgift för hemservice

För hemservice enligt 19 § i landskapslag (2020:12) om socialvård kan uppbäras en skälig månadsavgift som bestäms enligt servicens art och omfattning, klientens betalningsförmåga och familjens storlek.

Månadsavgiften får uppgå till högst det belopp av de månadsinkomster som överskrider inkomstgränsen som nedan nämnda betalningsprocenttal anger. Betalningsprocenttalen och inkomstgränserna är följande:

Antal personer	Inkomstgräns euro/månad	Betalningsprocent
1	598	35
2	1 103	22
3	1 731	18
4	2 140	15
5	2 591	13
6	2 976	11

När antalet personer är större än sex höjs inkomstgränsen med 363 euro och sänks betalningsprocenttalet med 1 procentenhet för varje därpå följande person.

För tillfällig hemservice kan tas ut en skälig avgift som kommunen bestämmer.

Avgiften för hemservice får inte överstiga kostnaderna för produktionen av servicen.

Det eurobelopp som anges i 2 och 3 mom. ska justeras vartannat år utifrån förändringen i arbetspensionsindex enligt 98 § i lagen om pension för arbetstagare (FFS 395/2006). Som grund används det poängtal för arbetspensionsindex som har fastställts för justeringsåret för tillämpning av 98 § i lagen om pension för arbetstagare. Justeringsåret är året före det år vid vars ingång indexjusteringen görs. De indexjusterade beloppen avrundas till närmaste hela euro och träder i kraft vid ingången av året efter justeringsåret.

(23) § Inkomster som utgör grund för avgiften för hemservice

Som i (22) § avsedd månadsinkomst ska kommunen eller kommunalförbundet beakta klientens och klientens makes eller sambos fortlöpande eller årligen återkommande skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster och skattefria inkomster minskat med kostnaderna för inkomstens förvärvande samt i (25) § avsedd kalkylerad inkomst av skog. Från inkomsterna ska det göras i (24) § avsedda avdrag.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. kan som skattepliktiga inkomster beaktas motsvarande, vid den senast verkställda beskattningen fastställda skattepliktiga inkomster, höjda med de procenttal som Skatteförvaltningen årligen bestämmer i sina beslut om beräkningsgrunderna för förskottsinnehållning och förskottsbetalning med stöd av 6 § 1 mom. i lagen om förskottsuppbörd (FFS 1118/1996), vilken gäller med stöd av landskapslag (1997:32) om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstiftningen om förskottsuppbörd.

Som inkomst beaktas inte skattefria sociala förmåner enligt 92 § i inkomstskattelagen (FFS 1535/1992) med undantag för underhållsstöd och vårdbidrag för pensionstagare. Det veteranstillägg som betalas ut som en del av vårdbidraget för pensionstagare beaktas inte som inkomst.

Fortlöpande eller årligen återkommande understöd eller hederspris beaktas som inkomst till den del de utgör skattepliktig inkomst enligt 82 § 2 mom. i inkomstskattelagen.

Om inkomsterna varierar, beaktas som månadsinkomst den genomsnittliga månadsinkomsten under de 12 föregående månaderna.

(24) § Avdrag från inkomsterna som utgör grund för avgiften för hemservice

Såsom avdrag från inkomsterna enligt (23) § ska beaktas betalda underhållsbidrag och andra motsvarande kostnader som orsakas av de faktiska familjeförhållandena samt förmån som ska betalas i pengar och som i samband med överlåtelse av en fastighet har förbehållits för viss tid eller livstid (sytning).

(25) § Kalkylerad inkomst av skog

Med kalkylerad inkomst av skog avses i denna lag den enligt 7 § 3 mom. i lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen (FFS 1142/2005) fastställda genomsnittliga årliga avkastningen för skog per hektar multiplicerad med arealen skogsmark. Från detta belopp dras det av 10 procent samt räntorna från skogsbruket.

(26) § Bestämmande och justering av avgift

I fråga om avgifter som bestäms enligt betalningsförmågan fattar kommunen eller kommunalförbundet ett beslut som gäller tillsvidare. Avgiften ska emellertid justeras på ansökan av klienten eller klientens företrädare eller på initiativ av kommunen eller kommunalförbundet om

- 1) klientens eller dennes familjs inkomster har förändrats,
- 2) klientens eller dennes makes eller sambos rätt till avdrag enligt (21) eller (24) §§ har förändrats,
- 3) familjens förhållanden har förändrats,
- 4) avgiften visar sig vara felaktig,
- 5) den klientplan som utarbetats för klienten ändras så att den påverkar storleken på klientavgiften,
- 6) kommunens eller kommunalförbundets betalningsgrunder ändras så att det påverkar storleken på klientavgiften.

Om ett avgiftsbeslut har byggts på felaktiga uppgifter som klienten eller klientens företrädare har lämnat, kan avgiften rättas retroaktivt för högst ett år.

(27) § Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

En kommun eller kommunalförbund får ta ut en avgift enligt (18) och (22) §§ även om servicen avbryts tillfälligt av en orsak som beror på klienten. Om servicen emellertid avbryts för mer än fem dagar, ska ingen avgift tas ut för den tid som överskrider fem dagar. Om servicen avbryts av orsaker som beror på kommunen eller kommunalförbundet eller på grund av att klienten får institutionsvård eller sjukhusvård, tas avgift inte ut heller för de nämnda fem dagarna. Om avbrottet i servicen pågår hela månaden, tas det inte ut någon avgift alls.

(28) § Boendetjänster

Om någon får ersättning för specialkostnader för serviceboende som nämns i 8 § 2 mom. lagen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987), vilken gäller med stöd av landskapslag (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp enligt någon annan lag, kan för servicen uppbäras högst en avgift som motsvarar ersättningen. Avgiften får dock inte överstiga kostnaderna för serviceboendet.

(29) § Färdtjänst för gravt handikappade

För färdtjänst som ordnas för gravt handikappade enligt 8 § 2 mom. lagen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987), vilken gäller med stöd av landskapslag (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp, kan uppbäras högst en avgift som motsvarar den avgift som uppbärs i offentlig trafik på orten eller en annan därmed jämförbar skälig avgift.

(30) § Efterskänkande och nedsättning av avgift

En avgift som fastställts för socialvårdsservice och som bestämts enligt en persons betalningsförmåga ska efterskännas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut.

Den kommun eller kommunalförbund som producerar servicen kan besluta att

1) också andra avgifter än de som avses i 1 mom. kan efterskännas eller nedsättas på de grunder som avses i 1 mom., eller

2) avgifterna kan nedsättas eller efterskännas, om det är befogat med beaktande av vårdsynpunkter.

Nedsättning och efterskänkande av avgift ska prioriteras i förhållande till utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (FFS 1412/1997) vilken gäller med stöd av landskapslag (1998:66) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd.

Kommunen eller kommunalförbundet ska informera klienten om vad som i 1–3 mom. föreskrivs om nedsättning och efterskänkande av avgift. Informationen ska ges före den första servicehändelsen eller i samband med den. Om det inte är möjligt att ge informationen före servicehändelsen eller i samband med den, kan informationen lämnas senare, dock senast när avgiften tas ut. Informationen ska ges så att klienten tillräckligt väl förstår dess innehåll. När informationen ges ska klienten ges namnet på och kontaktuppgifterna till den aktör av vilken klienten vid behov kan begära ytterligare upplysningar.

Klienten ska ges den information som avses i 4 mom. personligen, antingen skriftligen eller muntligen. Informationen får också ges med hjälp av en elektronisk tjänst som specificerar klienten. Om informationen

ges på annat sätt än skriftligen, ska informationen även lämnas till klienten i skriftlig form, om klienten begär detta.

(31) § Köpta tjänster och servicesedel

Om en kommun eller ett kommunalförbund ordnar service som köpta tjänster så som avses i 3 § i landskapslag (1993:71) om planering av socialvården, ska den som använder servicen betala samma avgifter och ersättningar som när motsvarande service ordnas av kommunen eller kommunalförbundet.

Om tjänster ordnas med hjälp av servicesedel enligt 3 § i den lag som nämns i 1 mom., får klientavgift inte tas ut hos den som använder tjänsten.

När självriskandelens storlek bestäms beaktas också det som i denna lag föreskrivs om efterskänkande eller nedsättning av avgift.

(32) § Avgift för den som inte är bosatt i landskapet

Av en person som inte har hemort på Åland kan kommunen eller kommunalförbundet ta ut en avgift som är högst så stor att den täcker de kostnader som tjänsten föranleder kommunen eller kommunalförbundet, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för landskapet eller av Europeiska unionens lagstiftning.

(33) § Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller kommunalförbundet

Trots vad som föreskrivs någon annanstans i lag får kommunen eller kommunalförbundet uppbära pension, livränta, underhållsbidrag, understöd och andra löpande eller som engångsbelopp inflytande inkomster, ersättningar eller fordringar för den tid som en klient får sådan familjevård och sådan service på en institution som ordnas av kommunen eller kommunalförbundet. Kommunen eller kommunalförbundet kan använda de inkomster, ersättningar och fordringar som avses i detta moment för att ersätta en avgift som bestämts för klienten, dock med beaktande av vad som föreskrivs om inkomsterna, ersättningarna och fordringarna någon annanstans i lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av lag.

Kommunen eller kommunalförbundet ska senast två veckor före utbetalningen av en i 1 mom. avsedd inkomst, ersättning eller fordran meddela utbetalaren att inkomsten, ersättningen eller fordran betalas till kommunen eller kommunalförbundet. Då kan betalningen ske med laglig verkan endast till kommunen eller kommunalförbundet

Om en kommun eller ett kommunalförbund uppbär inkomster, ersättningar eller fordringar som betalas ut till en klient, ska kommunen eller kommunalförbundet se till att klienten månatligen till sitt förfogande har ett belopp för personligt bruk, som för klienter inom familjevård och klienter som får service på institution är minst lika stort som det belopp som avses i (18) § 1 mom.

(34) § Myndigheternas rätt att få upplysningar

Landskapsmyndigheter, statliga myndigheter, kommunala myndigheter och andra offentligt rättsliga samfund, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, pensionsstiftelser och andra pensionsanstalter, försäkringsanstalter, arbetsgivare och arbetslöshetskassor samt serviceproducenter inom social- eller hälsovården är skyldiga att på en kommunal myndighets begäran avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna lämna uppgifter och utredningar om klientens ekonomiska ställning som de har i

sin besittning och som är nödvändiga vid bestämmandet av klientavgiften, om den kommun eller kommunalförbund som bestämmer avgiften inte av klienten eller av klientens lagliga företrädare har fått tillräckliga och tillförlitliga uppgifter för bestämmandet av avgiften.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas också på uppgifter och utredningar om klientens makes eller sambos ekonomiska ställning, om avgiften bestäms eller har bestämts med stöd av (18) eller (22) § utifrån makarnas eller sambornas sammanräknade inkomster.

Den skyldighet som avses i 1 och 2 mom. gäller också penninginstitut, om kommunen eller kommunalförbundet inte får tillräckliga uppgifter och utredningar av de aktörer som avses i 1 mom. och om det finns grundad anledning att misstänka att de uppgifter som klienten eller klientens företrädare har lämnat är otillräckliga eller otillförlitliga. Begäran ska framställas skriftligen till penninginstitutet, och en tjänsteinnehavare som förordnats av en nämnd som inrättats av det fullmäktige som avses i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland är berättigad att fatta beslutet om att framställa begäran. Innan begäran framställs till penninginstitutet ska den vars uppgifter begärs underrättas om begäran.

(35) § Rätt att få uppgifter ur inkomstregistret

Kommuner och kommunalförbund har i enlighet med 5 kap. 13 § 25 punkten lagen om inkomstdatasystemet (FFS 53/2018) och trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar rätt att erhålla sådana uppgifter ur inkomstregistret som behövs för att fatta beslut om de klientavgifter som kommunen eller kommunalförbundet tar ut.

(36) § Indexjustering av belopp

Social- och hälsovårdsministeriet publicerar de indexjusterade eurobeloppen i Finlands författningssamling inom november månad av justeringsåret. Detta gäller de index som justeras med arbetspensionsindexet. Landskapsregeringen fastställer de belopp som indexjusteras med det åländska konsumentprisindexet inom november månad.

(37) § Ändringssökande

Rättelseyrkande av ett beslut eller en faktura som gäller avgifter får begäras. Rättelseyrkande får emellertid inte begäras av en faktura som gäller ett i (6) § avsett beslut. Rättelseyrkande begärs hos det organ som svarar för ordnandet av servicen i fråga i kommunen. Bestämmelser om begäran om rättelseyrkande finns i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland.

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019). I 107 § i den lagen avsett besvärstillstånd ska beviljas endast om det med avseende på tillämpningen av lagen i andra liknande fall eller för en enhetlig rättspraxis är av vikt att ärendet avgörs av högsta förvaltningsdomstolen.

(38) § Dröjsmålsränta

Om den avgift som bestämts för servicen inte har betalats på förfallodagen, får årlig dröjsmålsränta uppbäras från förfallodagen högst enligt den räntefot som avses i 4 § 3 mom. räntelagen. (FFS 1995/301)

Förfallodagen för betalningen av dröjsmålsränta får infalla tidigast två veckor efter att den service för vilken avgiften bestämts har erhållits.

(39) § Utsökning av avgifter

Avgifter som har bestämts med stöd av denna lag samt dröjsmålsränta som tas ut med stöd av (38) § får indrivnas i utsökningsväg utan dom eller beslut i den ordning som gäller för indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg.

(40) § Närmare stadganden och föreskrifter

Social- och hälsovårdsministeriet meddelar föreskrifter om fastställandet av vad som är institutionsvård samt om förhandlings- och remissförfarandet mellan folkpensionsanstalten och kommunerna i samband därmed.

(41) § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

De eurobelopp som anges i 7, 9, 10, 12, 14, 15 och 16 §§ justeras för första gången 2023 i enlighet med konsumentprisindex för Åland och de justerade beloppen träder i kraft vid ingången av 2024. De eurobelopp som anges i 18 och 22 §§ justeras för första gången 2023 i enlighet med förändringen i arbetspensionsindex och de justerade beloppen träder i kraft vid ingången av 2024.